

Utbildningsdepartementet

Uppdrag att utreda hur spetsutbildningar i musik kan utformas och införas i grundskolan

Bakgrund och skälen för uppdraget

Svenska musiker har länge varit mycket framgångsrika runt om i världen. I flera rapporter framhålls dock att de halkar efter i konkurrensen. Många som genomgått en svensk professionell musikutbildning har svårt att hävda sig såväl i Sverige som utomlands. Av Musiklyftets rapport Utbildningens betydelse för svenska musikers konkurrenskraft (2023), framgår att det i dag finns flera organisationer verksamma inom scenkonsten i Sverige där färre än fyra av tio musiker som anlitats de senaste tio åren har fått sin högre utbildning i Sverige. Av rapporten framgår också att utbildning av hög kvalitet är avgörande för återväxten till musikbranschen och att kompetensförsörjningen bygger på tidiga insatser och goda förutsättningar för utbildning på högre nivåer. Genom en tidig introduktion till musiken som möjliggör många timmars övning med sitt instrument i unga år, följd av spetsutbildning i grund- och gymnasieskolan, kan man på bästa sätt tillgodogöra sig en högre musikutbildning. Det är därför viktigt att grundskolan kan erbjuda goda förutsättningar för att elever med talang och intresse inom musikområdet ska få stimulans och kunna utvecklas så långt som möjligt inom ämnet musik.

I dag finns inga praktisk-estetiska spetsutbildningar i grundskolan, men det bedrivs förberedande dansarutbildning i årskurserna 4–9 i grundskolan enligt förordningen (2011:7) om dansarutbildning. I förordningen finns bestämmelser både om den förberedande dansarutbildningen och yrkesdansarutbildning i gymnasieskolan. Den förberedande dansarutbildningen ska syfta till att erbjuda eleverna utbildning och träning till sådan teknisk färdighet och konstnärlig uttrycksförmåga i dans att de ska kunna genomföra en yrkes-

dansarutbildning. För att en elev ska antas till utbildningen krävs att eleven vid ett färdighetsprov har uppvisat godtagbara förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen och har genomgått en godkänd hälsoundersökning.

I grundskolan finns spetsutbildningar i andra ämnen än praktisk-estetiska ämnen. Spetsutbildningarna i grundskolan regleras i en särskild förordning. Förordningen (2024:675) om riksrekryterande spetsutbildning i högstadiet i grundskolan och statsbidrag för sådan utbildning trädde i kraft den 30 oktober 2024. Enligt förordningen är syftet med spetsutbildningen, utöver vad som följer av 10 kap. 2 § skollagen, att ge eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Spetsutbildningen ska inriktas mot något eller några av ämnena engelska, matematik, moderna språk, svenska, teckenspråk, teknik eller något eller några av de naturorienterande eller samhällsorienterande ämnena. Spetsutbildningen skiljer sig från ordinarie utbildning genom att den erbjuder eleverna särskild fördjupning eller breddning inom ett eller flera ämnen. Den får även innehålla undervisning som avser ett eller flera ämnen enligt gymnasieskolans ämnesplaner. Det krävs att utbildningen är av god kvalitet och tester och prov ska användas för att bedöma sökandes kunskaper och färdigheter i ämnet inför antagning och urval.

Det finns vissa möjligheter att använda tester och prov i grundskolan även i utbildningar som inte är dansarutbildningar eller spetsutbildningar. För att tester och prov ska kunna användas behöver ett undantag göras från förbudet att använda tester och prov för antagning och urval i 10 kap. 9 § skollagen. Undantag från förbudet anges i 9 kap. 25 § skolförordningen (2011:185). Enligt bestämmelsen får en huvudman som anordnar utbildning som kräver att eleverna har särskilda färdigheter i bild, idrott och hälsa, musik eller slöjd från och med årskurs 7 använda färdighetsprov för viss antagning och urval, på samma sätt som enligt förordningen om riksrekryterande spetsutbildning i högstadiet i grundskolan och statsbidrag för sådan utbildning. Enligt 9 kap. 26 § skolförordningen får Skolinspektionen efter ansökan besluta att en huvudman i vissa fall får använda färdighetsprov från och med årskurs 4.

Inom gymnasieskolan finns sedan 2011 riksrekryterande estetiska spetsutbildningar och det finns numera även permanenta riksrekryterande spetsutbildningar i matematik eller naturvetenskapliga, teknikvetenskapliga, samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen i gymnasieskolan. Det bedrivs i dag gymnasiala estetiska spetsutbildningar inom bild och form-

givning, dans, estetik och media, musik, teater och modedesign. Spetsutbildningen ska innehålla nivåer med särskild fördjupning eller breddning inom det ämne eller ämnesområde som utbildningen är inriktad mot (5 kap. 21 § gymnasieförordningen [2010:2039]).

Uppdraget

För att barn ska få stimulans och förutsättningar att utveckla sina talanger så långt som möjligt inom musikområdet från de yngre åren behöver det finnas spetsutbildning inom musik i grundskolan. Det är viktigt för det svenska musiklivets återväxt och konkurrenskraft att barn och unga får möjligheter att både inom skolans ram och på fritiden tidigt utveckla sina särskilda musikintressen. Det kan dock vara svårt att förutsäga vad en ny utbildning kommer att innebära. För att hantera det ska en försöksverksamhet införas, som ska följas upp och utvärderas. Det kan ge underlag för att bedöma om det är lämpligt med en permanent utbildning.

En utredare får därför i uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att ta fram ett förslag på hur spetsutbildningar i musik kan utformas och införas i grundskolan.

Utredaren ska

- analysera förutsättningarna för och lämna förslag om en försöksverksamhet som innebär att grundskolor ska kunna bedriva spetsutbildning i musik och vid behov föreslå åtgärder för att stärka förutsättningarna,
- ta ställning till i vilka årskurser i grundskolan som utbildningen ska kunna finnas,
- analysera och föreslå i vilken utsträckning det ska gå att göra undantag från bestämmelserna i skollagen om exempelvis timplaner, lärotider, lärarbehörighet samt tester och prov,
- bedöma och föreslå vilken myndighet som ska ge tillstånd att bedriva utbildningen och vilka krav som ska ställas på huvudmän för att utbildningen ska hålla god kvalitet,
- bedöma och föreslå vilka krav och villkor som ska ställas för behörighet och urval till utbildningen, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska redogöra för ekonomiska och andra konsekvenser av sina förslag. Om utredaren lämnar förslag som medför kostnadsökningar ska också förslag till finansiering lämnas. I uppdraget ingår att beskriva konsekvenser av förslagen med utgångspunkt i vad som anges i kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar, bl.a. konsekvenser för kommuner, enskilda huvudmän, staten, rektorer och lärare samt för det svenska musiklivet. Viktiga ställningstaganden som gjorts vid utformningen av förslagen ska beskrivas. Vidare ska alternativa lösningar som övervägts beskrivas liksom skälen till att de har valts bort.

Utredaren ska säkerställa att de förslag som lämnas är förenliga med Sveriges internationella åtaganden, bl.a. principen om likabehandling, FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Utredaren ska inhämta synpunkter från berörda myndigheter, kommuner och regioner samt andra aktörer och organisationer som är relevanta för uppdragets genomförande. Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och berörda myndigheter.

Uppdraget ska redovisas senast den 12 maj 2026.